Betül Şener

Medyada Tarafsızlık Olgusu ve Gündem Belirleme: Çorlu Tren Kazası

Öz

Bu çalışma ile medyada ki tarafsızlık ilkesinin ve kamuda gündem belirlemenin Çorlu'da yaşanan tren kazası üzerinden tartışılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamına en yüksek tiraja sahip ve karşıt görüşlü Sabah, Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri 08-31 Temmuz tarihlerinde çıkan sayıları dahil edilmiştir. Ele alınan gazetelerde tren kazasıyla ilgili çıkan haberler Van Dijk'in eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. Sonuç olarak, aynı olayın farklı görüşlü gazetelerde taraflı olarak okuyucuya sunulduğu ve medyanın kendi görüşlerine göre kamuoyuna bir gündem belirlediğine rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çorlu Tren Kazası, tarafsızlık, kamuoyu oluşturma, gündem belirleme kuramı, söylem analizi.

Giriş

Türkiye'de 1945 tarihinden bu yana makinist hatası, mekanik ya da raylarda yaşanılan problemler nedeniyle pek çok tren kazası yaşandı. Bu tarihten itibaren yaşanılan kazalarda 412 kişi hayatını kaybetti. 800'den fazla kişi ise yaralandı.

Yaşanan ilk kaza 7 Ekim 1945 tarihinde Erzincan ve Bağıştan'da 2 yolcu treninin çarpışması. Kaza sonunda 40 kişi hayatını kaybetmiştir.

Kazalardan en büyüğü 20 Ekim 1957'de Yarımburgaz'da meydana gelen kazadır. 20 Ekim Pazar akşamı saat 16.00'da Edirne'den hareket eten motorlu trenle, saat 21.30'da Sirkeci'den hareket eden Simplon Ekspresi (Avrupa Ekspresi) Yarımburgaz ve Ispartakule mevkiileri arasında saat 22.45 sıralarında çarpışmıştır. Milliyet gazetesinin 24.10.1957 tarihli haberine göre kazada ölenlerin sayısı 99'dur.

1945'ten başlayıp günümüze kadar gelen ve 'facia' olarak adlandırılan kazaların sayısı 14'tür. Sonuncusuysa 8 Temmuz tarihinde Çorlu'da yaşanan ve 25 kişinin hayatını kaybettiği kazadır.

(https://www.posta.com.tr/turkiyede-tren-kazalari-2022552)

8 Temmuz tarihinde Kapıkule'den İstanbul'a giden yolcu treninin, Çorlu yakınlarında yağış nedeniyle rayların altındaki toprak menfezin kayması sonucunda 5 vagonu devrilmiştir. Kazada 25 kişi ölmüş 317 kişi de yaralanmıştır. Kaza bölgesinin karayoluna 3 km uzaklıkta olması çalışmaları olumsuz olarak etkiledi. Yardım etmek isteyen vatandaşlar bölgeye ancak traktör ve iş makinalarıyla girebildi. Olayın ilk şokunun atlatılmasından sonra art arda gelen haberlerle olay farklı açılardan ele alınmış ve kamuoyu bilgilendirilmesi mümkün olmuştur. Basın organlarının ve gazetecilerin kamuoyu gündemini belirlemede rolü tartışılmazdır. Kökalan Çımrın'a göre, egemen medya kuruluşlarının ticari çıkarları ve ideolojik konumları hangi toplumsal meselelerin haber yapılacağını belirtmekle birlikte, haberlerin ne şekilde ve hangi biçimde dile getirileceğini de tayin etmektedir. (2010, s. 199)
(https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/tekirdag-corludaki-tren-kazasinda-olenlerin-kimlikleri-belli-oldu,DRkuwvVrQEexwsEUO1Bujw/p--Gc2x3DESNF4g0PFBJ8Q)

1.Medyada Tarafsızlık

Günümüzde medyanın toplumun yönlendirilmesinde oynadığı rol tartışılmazdır. Medya organlarının sahiplik yapısına, hedef kitlesine ve bulunduğu "sağ" ya da "sol" konumuna göre haberlerini aktardığı kanıksanmayan bir gerçektir. Peki tarafsız bir gazetecilik düşünülebilir mi? Yani haberler medya patronlarının bulunduğu konumdan, iktidardan hatta ve hatta haberi birebir yazan veya sunan kişiden bağımsız olarak sunulabilir mi?
Eski gazeteci ve şu an İstanbul Aydın Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Prof. Dr. Atilla Girgin'e göre bu mümkün değil. Nedeniyse, insanların çaya şeker atarken dahi bir karar veriyor olmasıdır. Yani insan çaya ya şeker atar ya da atmaz. Bu nedenle aynı insanın toplumu ilgilendiren bir olayı kişiliğini, fikrini, düşüncesini aktarmadan yazması mümkün değildir. 'Haber üretenler, aynı görüşleri bire bir paylaşmasalar da patronun ya da genel yayın yönetmeninin çizdiği çerçeve, yayın politikasının gereklerine ve öteki özel koşullara uymak zorunda kalmaktadırlar. Bu tür uygulamalar o denli gelişmiştir ki, patronla ya da genel yayın yönetmeniyle ters düşmek tehlikesini göze almak istemeyen birçok haberci, oto-sansürü çekinmeden uygulamaktadır.'
(http://atillagirgin.net/kategori/makaleler/61117/tarafsizlik-nesnellik-objektiflik-marmara-iletisim-marmara-universitesi-iletisim-fakultesi-yayini-2001.-11.-sayi.)
Umberto Eco'nun veda kitabı olarak adlandırılan "Sıfır Sayı" isimli son kitabının arka kapağında 'kötü gazetecilik konusunda bir rehber' yazmaktadır. Yani gazetelerin, okurlarını olayları nasıl anlamaları ve kimi sorumlu tutmaları gerektiklerini söylemekle tanımlar. Bunu da aynı kitapta şöyle açıklıyor:
"Bir örnek vermemiz gerekirse, bir viyadük çökmüştür, altında bir kamyon kalmıştır ve sürücüsü ölmüştür. Metin, olayı ayrıntılarıyla aktardıktan sonra şöyle diyecektir: Köşede gazete bayii olan 42 yaşındaki Bay Rossi'yi dinledik. Ne denir ki, alın yazısı işte, dedi, o zavallı adam için çok üzgünüm ama kader kaderdir. Bundan hemen sonra yakındaki şantiyede çalışmakta olan 34 yaşındaki Bay Bianchi'ye söz verilir ve o da şöyle der: Suç kesinlikle belediyenin, bu viyadüğün sorunlu olduğu uzun süredir biliniyordu. Sizce okur kendini kiminle özdeşleştirecektir? Birine ya da bir şeye öfkelenen, sorumluluğa işaret edenle değil mi? Açıkça anlaşıldı mı? Sonuç, neyi nasıl tırnak içine alacağınıza bağlıdır." (2015. s.52)

Bu çalışmada da Çorlu'da gerçekleşen tren kazasını gazetelerin kamuoyuna kullandığı dili analiz edilmeye çalışılacak. İnsan doğası gereği yaşadığı üzücü veya korkutucu olaylarda içgüdüsel olarak sorumluluk almaktan kaçar. Böyle durumlarda en kolay yapılan şey ise suçu karşımızdaki kişiye atmaktır. Örnekte altı çizildiği gibi gazetelerde toplumu ilgilendiren elem olaylarda halkı bir şekilde örgütlemek için karşı tarafa tabiri caizse bir karalama kampanyası başlatılır. Muhalefet bir yayın politikası varsa yaşanan kötü olaylar hükümetin yaptıklarına yüklenir. Eğer yandaş bir medyaysa bu olayları en basite indirgemeye çalışarak hükümetin yaptığı başarılardan söz edilir. Süreç böyle işlediği sürece tarafsız bir gazetecilikten bahsedilemez.

2. Gündem Belirleme Kuramı

Kuram, medyanın sınırlı etkilere sahip olduğuna dair düşüncelerin egemen olduğu dönemde bu görüşe karşı çıkmıştır. İsim babaları Maxwell McCombs ve Donald Saw'dır.

Gündem Belirleme Kuramı'nın temel iddiası, medyanın insanların ne hakkında, nasıl düşüneceğini belirlediğine dayanır. Yani bunun sonunca medya haberleri sunma biçimiyle kamuoyunun ne konuştukları ve düşündükleri konuları, kamu gündemini belirlemektedir.

Kurama göre, medyanın bir olaya ayırdığı yere, zamana göre izleyenler de aynı şekilde konuya eğilir yani doğru orantı vardır. Gazetelerde manşetten verilen, televizyon haberlerinde ilk sıradan verilen haberler kamuda da "önemli" olarak kodlanır. Buna göre medya halkın hangi konuya ne kadar eğilmesini istiyorsa olayları bu teoriyle paralel bir çizgide haberlere taşır. Shaw ve McCombs göre; medya insanlara ne söyleyeceğini tam olarak söyleyemez ancak ne hakkında düşüneceklerini söyleyebilir. Burada da medyanın hangi görüşte olduğu, sahiplik yapısı, yayın politikası devreye girmektedir. Yayın organı kendisine yakın gelen her türlü olayı kamunun gündemine çeşitli yollarla taşır, kendisine ters gelen konuları ise gündemden düşürür.

Çalışmada seçilen gazetelerin Çorlu'da yaşanan tren kazası ile ilgili haberlerde önceliği sorgulanmış ne yönde bir kamuoyu oluşturulmaya çalışıldığı incelenmiştir.

Verilerin Söylem Analizi

Haberlerin Makro Çözümlenmesi

Çalışmanın bu kısmında olayla ilgili haberlerin başlıkları, spotları, haber girişleri, olayın bütüncül ele alınışı incelenecektir.

Sabah Gazetesi

Sabah gazetesinin 9 Temmuz tarihli nüshasında kazaya ilişkin haber sağ üst köşede verilmiştir. Haberin arka fon rengi siyah renge döndürülmüştür. Siyah yası çağrıştırır. Haberin üzerinde yine siyah zeminle ölü ve yaralıların sayıları yer almaktadır. Sayfanın genelinde başkanlık sistemi ile ilgili haberlerin yer alıyor olması Liberal Demokrat- Merkez Sağ görüşlü

olan Sabah gazetesinin sistem değişikliğine tren kazasından daha çok önem verdiğini göstermektedir. Sağ üst köşede verilen haber girişinin sayfa 4'te devam eden kısmında haber 24*32 cm boyutunda yer almakta, başlıkta ise "Raylarda Facia" (Raylarda Facia, 2018) ifadesi kullanılmıştır. Facia kelimesinin sözlük anlamı "çok üzüntü veren, acıklı olay." Haberde facia kelimesinin kullanılması, nesnellik öğesini zedelemektedir. Haberde kazanın nedeni aşırı yağış nedeniyle rayların altında bulunan menfezin kayması olarak yazılmıştır. Bu ifade haberde birçok kez geçmektedir. Genel çerçevede bu bilginin fazlasıyla veriliyor olması, kazanın kişi veya kurum hatası değil, doğal sebepler dolayısıyla gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Haberin ikinci alt başlığını "Erdoğan: Devlet seferber oldu." (Erdoğan: Devlet seferber oldu, 2018) oluşturmaktadır. Bu başlıkta muhatap alınan kişi Cumhurbaşkanı Erdoğan'dır ve devlet seferber oldu ifadesiyle devletin tamamen bu işle uğraştığı anlamı verilmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet gazetesinin 9 Temmuz tarihli nüshasının giriş sayfasında olaya yer vermemiştir. Bunun yerine aynı güne denk gelen başkanlık sistemi yemin törenine dair metini sayfanın en başında vermiş, başlık olarak "Sonsuza Kadar Atatürk Cumhuriyeti'nin izinde" (Sonsuza Kadar Atatürk Cumhuriyeti'nin izinde, 2018) ifadesi kullanılmıştır. Cümlenin genel anlamına bakıldığında "Atatürk Cumhuriyet'i" bir aitlik eki taşımaktadır ve başlığın bu kısmı diğer sarı olan kısımlarının aksine beyaz renktedir. Anlatılmak istenen Türkiye'deki cumhuriyetin artık Atatürk'ün kurduğu cumhuriyet olmadığı fakat gazetenin sonsuza kadar Atatürk Cumhuriyeti'ni devam ettireceğidir. Metinin girişinde "MECLİS'İN fiilen devre dışı bırakıldığı, kontrol ve denetleme yollarının kapatıldığı partili tek adam rejimi, bugün resmen başlıyor" cümlesiyle Cumhurbaşkanı Erdoğan hedef olarak gösteriliyor. Yine aynı cümlede 'devre dışı bırakıldığı, … kapatıldığı' ifadeleriyle kişiler tarafından meclise ya da devlete zorla bir şey yaptırıldığı, kişinin veya kişilerin zor güç kullanarak bu mekanizmaları devre dışı bıraktığının altı çizilmiştir. Gazetenin 1. sayfasında kaza ile ilgili haber "Tren faciası" (Tren Faciası, 2018) başlığıyla verilmiştir. Spot, haberin üstünde "İhmalin Faturası Yine Ağır oldu. Çorlu'da 5 Vagon Raydan Çıktı: En Az 10 Ölü, 73 Yaralı" ifadesiyle yer almakta. Kazadan ihmal olarak söz ederek burada sorumluların hedef gösterilmesi söz konusudur, "yine" diyerek ise daha önce yaşanan olaylara atıf yapılmaktadır. Haber metininin içerisinde "Demiryollarında bakımsızlığın ve ihmalin faturası yine halkın canına mal oldu." cümlesiyle devlet hedef gösterilerek çalışmalarda sürekli aksaklıklar olduğu ve bunların halkın canıyla sonuçlandığı vurgulanmıştır. Yine aynı metinde uzman görüşüne başvurulmuş, uzmanlar 5 yıl önce maliyet nedeniyle yol bekçileri kadrosunun kaldırıldığını vurgulayarak "yeterli denetim olsaydı bu kaza yaşanmazdı." ifadeleriyle kazanın yağış yüzünden değil kişi veya kurumlar sebebiyle yaşandığını vurgulamıştır. Haberin devamı olarak 2. sayfada verilen kısmın sonunda "AKP'nin İlk İşi Yayın Yasağı" (AKP'nin İlk İşi Yayın Yasağı, 2018) başlıklı yazıyla iktidar partisi AKP hedef gösterilerek olayı ört bas etmeye çalıştığı izlenimi yaratılmıştır.

Gazetenin diğer nüshalarına bakıldığında Sözcü gazetesinde görüldüğü gibi kazanın suçlusu kişi ve kurumlar olarak nitelendirilmiştir. 10 Temmuz tarihli "Bu da Mı Fıtrat!" (Bu da mı

Fıtrat! 2018) başlıklı haberde 13 Mayıs 2014'te Manisa'nın Soma ilçesinde meydana gelen maden yangınına atıfta bulunulmuştur. Maden kazası için açıklamada bulunan dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan bu tarz kazaların bu işlerin fıtratında olduğunu dile getirmişti. Tren faciası ile bunu bağdaştırmak, bir kez daha önlem alınmayan olayların olağan olarak gösterilmeye çalışıldığını işaret etmektedir. Genel olarak kazanın yağış nedeniyle değil de ihmaller sebebiyle olduğunu vurgulayan gazete hükumet partiyi hedef gösteren ifadeler kullanmıştır. 9 Temmuz tarihli haberin spotu "İhmalin faturası yine ağır oldu. Çorlu'da 5 vagon raydan çıktı: En az 10 ölü, 73 yaralı" cümlesinde geçen 'yine' kelimesi ihmaller sonucu bu kazaların sürekli yaşandığını ve bunun bedelini halkın ödediği anlatılmıştır. Gazetenin 13 Temmuz tarihli "Sorumlulara Yaptırım Uygulanacak Mı?" (Sorumlulara Yaptırım Uygulanacak mı? 2018) başlıklı habere İYİ Parti Genel Başkanı Ümit Özdağ'ın "Devletin önlem almadığı, gereğini yapmadığı kaza göz göre göre gelmiş, insanların hayatlarına ve umutlarına mal olmuştur." İfadeleriyle devlet, hükumet doğrudan işaret edilerek suçlanmıştır.
Gazetenin 10 Temmuz tarihli haberinde ise başlık "Acı Bir Başlangıç" (Acı Bir Başlangıç, 2018) olarak seçilmiş, sağ üst kısmına ise "Rejim Resmen Değişti" ibaresi konulmuştur. Başlığın hemen altında yer alan spotta "Türkiye yeni sisteme, tren faciasında ölenlerin yangını, bebeğinin tabutu eline verilen babanın fotoğrafı, Soma'da adalet bekleyenlerin çığlığı ve 101 pare top atışıyla başladı." İfadesi yer almıştır. Bu cümle ile tren kazası, Soma gibi nedeninin hükumet olduğu belirtilen, hala sağlıklı ve adaletli bir dava süreci görmeyen olaylar hedef kitleye tekrar hatırlatılmıştır.

Yeni Şafak Gazetesi

Yeni Şafak gazetesinin 9 Temmuz sayılı nüshasında haber giriş sayfasının alt kısmında verilmiştir. Haberde olay yerinden yaralıların fotoğrafları kullanılmıştır. Yine aynı haberde başlık olarak "5 Vagon Raydan Çıktı" (5 Vagon Raydan Çıktı, 2018) ifadesi seçilmiştir. Metin içinde çoğu kez kazanın yağış dolayısıyla menfezlerin altından boşalan toprak sebebiyle olduğu vurgulanmıştır. Bu durumda gazete kazada kişi ve kurumların ihmalinin olmadığı işaret etmektedir. Muhafazakâr-Sağ kesimde yer alan gazete ilk sayfasında Cumhurbaşkanlığı dönemine geçişe, hükümetin FETÖ ile ilgili ve başka ülkelere yaptığı yardımlara ağırlıklı olarak yer vermiştir. Haberin devamı sayfa 3'te 48*59 cm boyutunda verilmiştir. Başlıkta "Tren Faciası" (Tren Faciası, 2018) ifadesi kullanılarak olay vahimleştirilmiştir. Haberde kullanılan fotoğraflarda mağdurların, kaza yerinin durumu net olarak verilmiştir. Bu durum kişi haklarını zedelemektedir. Kullanılacak fotoğraflarda kişilerin mağdur olmaması için buğulanması gereklidir, bu durum ihlal edilmiştir. Haberde birçok alt başlık kullanılmıştır. Bunlardan biri "Kızılay'dan KAN Seferberliği" (Kızılay'dan KAN Seferberliği, 2018) adı altında verilmiştir. Gazete burada hedef kitleye kan bağışı çağrısında bulunma görevini de üstlenmiştir. Haberin "Her Yönüyle Soruşturuluyor" (Her Yönüyle Soruşturuluyor, 2018) başlığı altında ise Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan muhatap olarak alınmıştır. Bu kısımda kişilerin taziyelerine, yapılacak ve başlatılan çalışmalara dair açıklamalarına yer verilmiştir.
Gazetenin diğer nüshalarına bakıldığında kaza sürekli 'facia' olarak adlandırılmış, haber dilinden uzaklaşılmış ve durum dramatize edilmiştir. Haberlerde mağdurların hayatlarına,

yakınların söylemlerine ağırlıklı olarak yer verilerek kazanın oluşmasındaki gerekçelerden söz edilmemiştir. Haber dilinde öznelerle olay kişiselleştirilmiştir. “Acımız Büyüdü” (Acımız Büyüdü, 2018), “Acımız Katlandı” (Acımız Katlandı, 2018), “Oğlum İçin Yaşayacağım” (Oğlum İçin Yaşayacağım, 2018) gibi başlıklar bunlara örnektir. Kazanın yağışlar yüzünden gerçekleştiği sürekli olarak vurgulanmış, herhangi bir denetim zafiyetinden söz edilmemiştir. Gazetenin yanlı olarak adlandırdığımız tarafta olması sebebiyle, muhalif gazetelere oranla aynı gün gerçekleşen Başkanlık Sistemi’ne geçiş ile ilgili haberleri daha ağırlıkta verdiği görülmüştür.

Sözcü Gazetesi

Sözcü gazetesinin 9 Temmuz sayılı nüshasında haber ilk sayfada “Göz Göre Göre Gelen Facia” (Göz Göre Göre Gelen Facia, 2018) başlığıyla verilmiştir. Başlıkta kullanılan “göz göre göre” ifadesiyle kazanın bilinen ve önlem alınmayan nedenler yüzünden gerçekleştiğine işaret edilmiştir. Bu durumda ifade edilen kişi ve kurumlar gazetenin görüşüne göre hükümettir. Kullanılan fotoğraflardan birinde rayların durumu aktarılmıştır. Bir diğer fotoğrafta ise yardım bekleyen insanlar verilmiş, herhangi bir fotoğraf buğulama yapılmamıştır. Fotoğraf yazısı olarak “yolcular böyle kurtarılmayı bekledi” yazmaktadır. Bu ifadeyle yardım ekiplerinin olay yerine geciktiği belirtilmiştir. Haberin devamı sayfa 13’te 28*56 cm boyutunda verilmiştir. Başlık olarak “Tren Raydan Çıktı” (Tren Raydan Çıktı, 2018) cümlesi kullanılmıştır. Haberde kullanılan fotoğraflarda geniş açı kullanılarak devrilen tüm vagonlar ve olay yeri olduğu gibi aktarılmıştır. Yaralıların fotoğrafları verilerek okuyucunun duygularına hitap edilmiştir.

Gazetelerin diğer nüshalarında olayların sebebi olarak yağış değil hükümet, kurumlar ve denetleyenler gösterilmiştir. “Göz Göre Göre Gelen Facia” (Göz Göre Göre Gelen Facia, 2018), “Kafa Hep Aynı” (Kafa Hep Aynı, 2018), “Yağmur Değil İhmal” (Yağmur Değil İhmal, 2018) Sözcü gazetesinin kullandığı suçlayıcı ve hedef gösterici ifadelerdir. Tüm bunlara ek olarak demiryolunu kontrolle görevli yol bekçiliği uygulamasının 5 yıl önce kaldırılması çok kez tekrarlanmış, eğer bu uygulaman devam etseydi bu kazanın olmayacağı net olarak söylenmiştir. “Kafa Hep Aynı” (Kafa Hep Aynı, 2018) başlığı altında yer alan 13 Temmuz tarihli haberde kayan menfezin toprak ve mıcırlarla kısa sürede onarıldığı, bunun yeterli ve gerekli olmadığı vurgulanarak ‘zihniyetin değişmediği’ mesajı verilmiştir. Uzman görüşünde, Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu, Uzunköprü Belediye Başkanı Enis İşbilen, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın taziye mesajına yer verilmiştir. Bu kısımda dikkat çeken bir husus, muhalif özelliğiyle bilinen Sözcü gazetesinin muhalefet partilere söz hakkı tanımamış olmasıdır.

Haberlerin Mikro Çözümlemesi

Bu bölümde gazete manşetlerinde kullanılan kelime seçimleri, cümlelerin dizinsel yapısı, haber retoriği incelenmiştir.

Sabah Gazetesi

Haber dili incelendiğinde ağırlıklı olarak kaza ile ilgili 'facia' kelimesi kullanılmıştır. "Türkiye 24 Evladına Ağlıyor" (Türkiye 24 Evladına Ağlıyor, 2018) başlığıyla tüm Türkiye'de yaşayan insanlara vurgu yapılmıştır. "Trakya'nın Yası Var" (Trakya'nın Yası Var, 2018), "Bu Kez Son Yolculuk" (Bu Kez Son Yolculuk, 2018) gibi başlıklarla toplumun vicdani duygularına dokunulmak istenmiştir. Haberlerde çoğunlukla hayatını kaybeden kişilerin isimleri, hayat hikayeleri anlatılarak duygusal bir etki alanı yaratılmaya çalışılmıştır. Gazetede yer alan haber fotoğrafları incelendiğinde ilk gün manşette olay yerinden bir fotoğrafın büyük boyda verildiği gözükmüştür. Fotoğrafta yaralılara yardım eden kalabalık arka planda, kucağında çocuğunu taşıyan bir baba figürü görülmektedir. Yaşının küçük olmasından dolayı çocuğun yüzü buğulanarak verilmiştir ve bu habercilik etiğine uygunluk göstermektedir. Yine aynı haberde bölgenin haritası verilerek kazanın olduğu bölge özellikle belirtilmiştir. Son olarak olay anında imdat çekiciyle camı kırıp birçok kişinin hayatını kurtarıp simgeleşen 11 yaşındaki Emir Doğrul' la ilgili haber, Emir'in babasıyla hastane odasında yaralı haliyle çekilmiş fotoğrafıyla verilmiş, haberin inandırıcılığı arttırılmak istenmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi

Haber dili incelendiğinde genellikle suçlayıcı bir dil kullanılmıştır. 'İhmal' kelimesinin ağırlıklı olarak kullanılması gazetenin kazanın kişiler yüzünden yapıldığına işaret ettiğini göstermektedir. 'Can pazarı', 'kalbine ateş düşürdü' gibi ifadelerle olaylarda abartı kullanılmıştır. "Can Dayanmaz" (Can Dayanmaz, 2018) başlıklı haberin tamamını kazada hayatını kaybeden kişilerin hayat hikayeleri kaplamaktadır. Haberin manşet fotoğrafında 10 aylık kızını kaybeden babanın tabutu taşırken görüntüsü verilmiştir. Alt kısımda ise aile fotoğrafı kullanılarak ölen eşi ve kızının net görüntüleri yer almaktadır. Yine aynı haberde 5 yaşında hayatını kaybeden Alperen'in fotoğrafı kullanılarak hikayesi anlatılmıştır. Kullanılan fotoğraflar haberin inandırıcılığını arttırmak amacıyla okuyucuya verilmiştir. 9 Temmuz tarihli "Tren Faciası" (Tren Faciası, 2018) başlıklı haberde 4 fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğrafların hepsi olay yerinde yaralanan, yardıma koşan insanlar, sağlık ekipleri ve kaza yerinden görüntülerdir. Haberde kazanın vahimliğine dair inandırıcılığın arttırılması için net olarak kullanılan fotoğraflar mağdurların özel hayatlarını ve haklarını ihlal etmekte, habercilik etikliğine uymamaktadır.

Yeni Şafak Gazetesi

Haber dili incelendiğinde Yeni Şafak gazetesinin "biz" dili kullandığı görülmüştür. "Acımız Katlandı" (Acımız Katlandı, 2018), "Acımız Büyüdü" (Acımız Büyüdü, 2018) başlıklı haberler buna bir örnektir. Genel olarak yaşanan olaydan doğal afet sonucu meydana gelen kaza olarak söz eden gazete daha çok bu olayın sonucunda yapılan soruşturmalara, onarımlara işaret etmiştir. 10 Temmuz tarihli haberde kullanılan "Vagonlar Havaya Sıçradı" (Vagonlar Havaya Sıçradı, 2018) başlığı fazlasıyla mübalağa bulundurmakta ve haberi gerçekliğinden uzaklaştırmaktadır. Kazanın ertesi günü ilk sayfa haberde 5 fotoğraf kullanılmıştır. Bunlardan biri raylar ve menfezin yakın görüntüsü, biri kuşbakışı devrilen vagonların görüntüsü, geri

kalan 3 fotoğraf ise olay yerinden kaza ve mağdur görüntüleridir. Fotoğraflardan birinde genel olarak bütün gazetelerin kullandığı kucağında oğlunu taşıyan babanın fotoğrafı verilmiştir. Ancak Sabah gazetesinde yaşından dolayı çocuğun yüzü buğulu verilirken Yeni Şafak gazetesi buna uymayarak çocuğun haklarını ihlal etmiştir. Genel olarak hayatını kaybeden insanların hayat hikayelerini, yakınların sitemlerini habere taşıyan gazete hedef kitlesini duygusal bağlamda yakalamak istemiştir.

Sözcü Gazetesi

Haber dili incelendiğinde genel olarak suçlayıcı ve hesap sorucu bir üslup görülmüştür. "Suudi Kral için yas ilan edildi, trende ölenler için edilmedi. 24 canı 24 saatte unuttular" (Suudi Kral için yas ilan edildi, trende ölenler için edilmedi. 24 canı 24 saatte unuttular, 2018) başlığı ile hayatını kaybeden vatandaşların yeteri kadar önemsenmediği mesajı verilmek istenmiştir. Haberin fotoğrafında 5 aylık bebeğinin tabutunu taşıyan babanın görüntüsü kullanılarak duygusal bağlamda psikolojik baskı yapılmıştır. Yine aynı haberde kazada hayatını kaybeden 24 kişinin fotoğrafı verilmiştir. 13 Temmuz tarihli "Kafa Hep Aynı" (Kafa Hep Aynı, 2018) başlıklı haberde kazadan sonra menfezin mıcırlarla tekrardan doldurulduğu fakat bunun yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Bu, yapılan müdahalenin yetersizliğini ve yeni bir kazaya gebe olma durumuna bir atıftır. Olayın habere verildiği ilk günde 3 fotoğraf kullanılmıştır. İlki menfezin genel görüntüsüdür. Aynı görüntü detay olarak çerçeve içine alınmış, altında ki boşluk vurgulanmıştır. Diğer fotoğraf ise mağdurların uzaktan çekilmiş görüntüsüdür. Genel olarak kazadan, ihmallerden ve sorumlulardan bahseden gazete hayatını kaybeden kişilerin hikayelerine de değinmiştir.

Sonuç

Çorlu'da gerçekleşen tren kazasına verilen önemde gazeteler arasında fark tespit edilmiştir. 09-31.07.2018 tarihleri arasında Sabah gazetesi 8, Cumhuriyet gazetesi 18, Yeni Şafak gazetesi 7, Sözcü gazetesi ise 11 kez haber yapmışlardır. Haber sayısı itibariyle Cumhuriyet ve Sözcü gazetesinin kazaya diğer iki gazeteden daha fazla önem verdiği görülmüştür. Burada dikkat çeken konu gazetelerin tirajları ve kazanın haberleştirilmesi arasındaki farktır. Tiraj TDK'nin tanımına göre baskı sayısı anlamına gelir. Yani bayilerden satın alınan, abonelere yollanan net satış demektir. Çalışmada ele alınan gazeteler arasından tirajı en yüksek olan gazete Sabah'tır. Ancak gazete bu olayı haberleştirmede ve manşete taşımakta oldukça zayıf kalmıştır. Bunun nedenlerinden biri olaya bir gün süreyle getirilen yayın yasağıdır. Ancak gazetenin konumuna bakıldığında hükumet yanlısı olarak görülen Sabah gazetesi kazayla aynı güne denk gelen Başkanlık sistemine geçiş ile ilgili haberlere daha fazla ağırlık vermeyi tercih etmiştir. Cumhuriyet gazetesi seçilen gazeteler arasında en çok yayın yapan gazete olmuştur ve bu konuya verdiği önemi açıkça belli etmiştir.

Karşıt görüşlü olan bu gazetelerinin kamuoyunu kendilerine yakın taraftaki konulara göre yönlendirdiği görülmüştür. Sabah ve Yeni Şafak gazetesi kaza ile aynı güne denk gelen Başkanlık Sistemi yemin törenine daha ağırlık vermiştir. Okuyucu kitlesini bu konu hakkında düşünmeye, konuşmaya daha fazla iterek bir nevi kazayı unutturmaya çalıştırmıştır. Yani

onlara ne söyleyeceklerini değil ama ne hakkında düşüneceklerini söylemiştir. İhmaller sonucu meydana geldiği söylenen kazada bu gazeteler tarafında bulundukları hükumetin zarar görmemesi için medyanın gücünü kullanarak dikkati farklı bir konuya çekmiş, gündemi Başkanlık Sitemi üzerinde oluşturmayı amaçlamıştır.

Öte yandan Cumhuriyet ve Sözcü gazetesi bulundukları yayın politikası ve görüş nedeniyle çoğunlukla kazadan ve kazaya neden olan sebepleri, ihmalleri haberlerine taşımıştır. Birçok kez haberlerinde suçlu olarak kişileri ve kurumları hedef göstermiştir. Aynı gazetelerde Başkanlık Sistemi ile ilgili verilen haberlerde dahi okuyuculara Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet'in artık yok olduğu aşılanmaya çalışılmıştır. Aynı gazeteler hedef kitlelerine daha önceden yaşanan ve yine ihmalden söz edilen kazalar hatırlatılarak karşı tarafa karşı bir öfke oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda gazeteler gündemi kişi ve kurumların yaptığı ihmaller üzerinde oluşturmaya çalışmıştır.

Politikacıların söylemleri, tutumları gazetelerin yayın politikalarını da etkilemektedir. İncelenen gazetelerin sahiplik yapısına, ideolojilerine göre söylemlerinde değişiklik olduğu görülmüştür. Aynı olayın gazetelerde farklı söylemlerle, fotoğraflarla kitleye sunulduğuna rastlanmıştır. Örnek olarak kazanın gazetelere yansıdığı ilk gün olan 9 Temmuz'da incelenen dört gazete kazayla ilgili başlıklarda ortak olarak "facia" kelimesini kullanmıştır. Ancak muhalefet olarak konumlandırılan Cumhuriyet ve Sözcü gazeteleri kazanın ihmaller zinciri olduğunu, hükumetin, yetkililerin yetersiz denetimleri sonucunda bu olayın yaşandığını açıkça haberlerine taşımıştır. Bu durum gazeteciliğin temel ilkelerinden olan Tarafsızlık'a uyulmadığını göstermektedir. Buna göre gazeteler, muhabirler olayları hem kendilerinin hem de bünyesinde çalıştıkları medya kuruluşunun bulunduğu konuma göre haberleştirmektedirler. Aynı örnekte Sabah ve Yeni Şafak gazetesinin diline bakıldığında bu olayın kesinlikle bir doğal afet olduğu, ihmalin söz konusu olmadığı, bu durumun çok normal olduğu ve her yerde her zaman olabileceği anlatılmış, kaza normalleştirilmeye çalışılmıştır. Yine bu iki gazetenin havuz medya olarak adlandırdığımız grupta olduklarını düşündüğümüzde bu gazetelerde de tarafsızlıktan bahsedilememektedir. Her gazetenin kendi konumlarına, görüşlerine göre gündeme alacakları ve kamuoyuna daha çok üstlerinde duracakları konuları gösterdikleri için gazetelerde tarafsızlıktan söz edilemez. Bu doğrultuda çalışmanın sorularından biri olan tarafsızlık ilkesine uyulmadığı saptanmıştır.

Genel olarak bakıldığında Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinde kazadan başlayan haberler sürekli genele ve önceki olaylara bağlanarak sıkça 'yine' diyerek nitelenmiştir. Kazaya göz yumulduğu açıkça habere yansıtılmış, devlet, kurumlar açıkça suçlanmıştır.
Bir gazetede yer alan haberde Soma kazası hatırlatılmış, tren kazası için ise "Bu da mı Fıtrat" başlığı kullanılmıştır. Burada gazeteye göre, suçlunun yine hükumet olduğu başka bir olay örneklenmiştir ve bir kamuoyu yaratılmaya çalışılmıştır.
Dördüncü güç olarak kullanılan medya kitlelere hitap etmekte, bir örgütsel yapı oluşturmaktadır. Medya organının sahiplik yapısına göre konular aynı olsa bile sunuluş biçimleri değişebilir. İnsanın içinde bulunduğu bir ortamda tarafsızlıktan söz edilemez. Özellikle gazetecilikte olayları kaleme alan kişi olduğu için bir şekilde yargılar, değerler, görüşler yazıya yansıyacaktır.

"…" kullanılmadan ara başlıklarla verilen kişi söylemleri sanki gazetenin kendi görüşüymüş gibi yansıtılmaktadır. Haber başlıklarında ve metinlerinde kullanılan kelimeler, sıfatlar haberin inandırıcılığını en aza indirgemektedir. Haber dili sıfatlardan, abartılardan tamamen arınmış, düz bir dille oluşturulmalıdır. Birçok başlıkta ve haber içerisinde geçen 'facia' kelimesi her ne kadar durumun vahimliğini göstermek için kullanılsa da abartıya kaçan bir sıfat olduğu için haber diline ters düşmektedir. Bir yanda kimin söylediği belirtilmeyen cümlelerle sürekli olarak hedef gösterilmiş, bir kamuoyu yaratılmaya çalışılmıştır. Diğer yandan bu olay normale indirgenerek sanki her zaman olan bir olay gibi gösterilmeye çalışılmıştır. Tüm bu bulgular bize "Gazetecilik nedir, nasıl yapılmalıdır?" sorularını sordurmuştur. Benimsenen bir ideolojiyi sonuna kadar savunmak bir gazetecinin görevi midir? Son olarak yapılan bu çalışmada elde edilen bulgular ile bu alanda yapılacak başka çalışmalara katkı sağlamak ve haberleri yazarken her gazetecinin kendi görüşlerini olabildiğince kenara bırakabileceği, tarafsız olabileceği bir meslek anlayışının benimsenmesi ümit edilmiştir.

Kaynakça

5 Vagon Raydan Çıktı (2018, 9 Temmuz). *Yeni Şafak*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Acı Bir Başlangıç (2018, 10 Temmuz). *Cumhuriyet*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Acımız Büyüdü (2018, 10 Temmuz). *Yeni Şafak*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Acımız Katlandı (2018, 10 Temmuz). *Yeni Şafak*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

AKP'nin İlk İşi Yayın Yasağı (2018, 9 Temmuz). *Cumhuriyet*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Binark, Mutlu ve Bayraktutan, Günseli (2013) Yeni Medya ve Etik, İstanbul: Kalkedon Yayınları

Bu da mı Fıtrat! (2018, 10 Temmuz). *Cumhuriyet*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Bu Kez Son Yolculuk (2018, 11 Temmuz). *Sabah*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Can Dayanmaz (2018, 10 Temmuz). *Cumhuriyet*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Eco, Umberto. (2015). Sıfır Sayı. (ss. 52). İstanbul: Doğan Kitap Yayınevi.

Erdoğan: Devlet seferber oldu (2018, 9 Temmuz). *Sabah*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Göz Göre Göre Gelen Facia (2018, 9 Temmuz). *Sözcü*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Her Yönüyle Soruşturuluyor (2018 9 Temmuz). *Yeni Şafak*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Kafa Hep Aynı (2018, 13 Temmuz). *Sözcü*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Kafa Hep Aynı (2018, 13 Temmuz). *Sözcü*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.

Kızılay'dan KAN Seferberliği (2018, 9 Temmuz). *Yeni Şafak*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Kökalan, Çımrın, F. (2010). Enformasyon çağında savaş medyası ve bağımsız / alternatif medya: Indymedia örneği. B. Çoban (Ed.) Medya barış ve savaş içinde (ss. 191-199). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
Oğlum İçin Yaşayacağım (2018, 11 Temmuz). *Yeni Şafak*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Raylarda Facia (2018, 9 Temmuz). *Sabah*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Sonsuza Kadar Atatürk Cumhuriyeti'nin izinde (2018, 9 Temmuz). *Cumhuriyet*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Sorumlulara Yaptırım Uygulanacak mı? (2018, 13 Temmuz). *Cumhuriyet*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Suudi Kral için yas ilan edildi, trende ölenler için edilmedi. 24 canı 24 saatte unuttular (2018, 11 Temmuz). *Sözcü*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Tarafsızlık (Nesnellik, Objektiflik) (Marmara İletişim, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, 2001. 11. sayı.)
Trakya'nın Yası Var (2018, 10 Temmuz). *Sabah*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Tren Faciası (2018, 9 Temmuz). *Cumhuriyet*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Tren Faciası (2018, 9 Temmuz). *Cumhuriyet*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Tren Faciası (2018, 9 Temmuz). *Yeni Şafak*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Tren Raydan Çıktı (2018, 9 Temmuz). *Sözcü*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Türkiye 24 Evladına Ağlıyor, (2018, 10 Temmuz). *Sabah*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Vagonlar Havaya Sıçradı (2018, 10 Temmuz). *Yeni Şafak*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Yağmur Değil İhmal (2018, 10 Temmuz). *Sözcü*. 15.10.2018 tarihinde Turkuaz Medya arşivinden edinilmiştir.
Yüksel, Erkan, Cangöz, İncilay, Özer, Ömer, Uzun, Ruhdan, Dağtaş, Banu, Erdoğran, İrfan. (2013). İletişim Kuramları. Ankara: Saray Matbaacılık

İnternet Kaynakları

http://dergipark.gov.tr/download/article-file/328367
https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/tekirdag-corludaki-tren-kazasinda-olenlerin-kimlikleri-belli-oldu,DRkuwvVrQEexwsEUO1Bujw/p--Gc2x3DESNF4g0PFBJ8Q
https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/tekirdag-corludaki-tren-kazasinda-olenlerin-kimlikleri-belli-oldu,DRkuwvVrQEexwsEUO1Bujw/p--Gc2x3DESNF4g0PFBJ8Q
https://www.posta.com.tr/turkiyede-tren-kazalari-2022552